

carry out a variety of activities that are underpinned by the belief that the main responsibility for quality assurance lies within higher education institutions. Transparency instruments (accreditation, audit, benchmarking, evaluation, excellence) have been identified and characterized in the paper. This paper outlines the main quality assurance procedures in the European educational and scientific area (the European and national qualifications frameworks, learning outcomes, ECTS).

From the material presented in this paper, the following theme may require further attention: examining Quality Culture according to the European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the Higher Education Area.

Key words: educational policy; quality assurance model; quality assurance procedures; quality assurance tools; quality assurance; quality standards.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2017

Прийнято до друку 23.11.2017

УДК 377.014:005.6

Ганна Іванюк

ORCID iD 0000-0001-7758-5121

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 Київ, Україна
h.ivaniuk@kubg.edu.ua

НОВА СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

У статті висвітлено окремі аспекти нової стратегії професійно-педагогічної освіти, що зумовлені зовнішніми, внутрішніми викликами й розбудовою освітнього простору України в контексті європейського виміру. Розкрито зовнішні та внутрішні виклики, що зумовлюють зміни стратегій професійно-педагогічної освіти; провідні цінності та тенденції модернізації професійно-педагогічної освіти. Подано досвід упровадження нової стратегії професійно-педагогічної освіти у вищих навчальних закладах України. Обґрунтовано основні підходи до реалізації нової стратегії професійно-педагогічної освіти, а саме: особистісно зорієнтований, діяльнісний, варіативний.

Ключові слова: європейський вимір; нова стратегія; освітній простір, освітнє середовище; професійно-педагогічна освіта; тенденції.

Вступ. Швидкі соціально-економічні зміни в глобалізованому світі зумовлюють вироблення нових стратегій навчання й виховання молодшої генерації. Відтак закономірністю є потреба уточнення нових завдань освіти загалом і професійно-педагогічної зокрема. Насамперед важливо окреслити стратегії педагогічної освіти у сучасному науковому дискурсі.

Зауважимо, що широкомасштабні зміни в європейському освітньому просторі зумовлені суспільними запитами щодо підготовки молодого покоління, готового жити в інтегрованій системі загальноєвропейського співробітництва, обміну інформацією й продуктами людської праці, мережевої партнерської проектної діяльності на різних рівнях: соціальної спільності (громад), національному, міжнародному.

Європейський вимір в освіті розглядаємо як систему цілей, завдань щодо формування особистості – громадянина, професіонала нового типу. Осередям цього виміру є людина, як найвища цінність. Освіта людини, професіонала європейського типу ґрунтується на пріоритетах цінностей, а саме: терпимості, плюралізму, культурного осердя спільнот, критичного усвідомлення історичного минулого й творення майбутнього, прав і свобод людини.

Безперечно ми свідомі того, що в сучасному глобальному вимірі важливим є поступ технологічної культури. Вона є складовою загальної культури людства й визначає зміни щодо стратегій підготовки молодого покоління до життя. Завдання освіти (педагогічної), полягає в створенні системи підготовки педагогічних кадрів для навчальних

закладів усіх типів, що забезпечить кожній людині умови для отримання знань, розвиток, удосконалення й самореалізацію впродовж життя.

Європейська модель освіти будується на цінностях і методах діяльній (партнерській) педагогіки, праві вибору особистістю власної траєкторії професійного зростання на полі альтернативної педагогіки. Чільне місце належить навчанню, що ґрунтується на дослідженнях, зокрема у галузях: соціальної психології, антропології, комунікації.

З огляду на актуальність означеної проблеми в руслі реформування освіти в Україні, вартісною є модель освіти європейського виміру, що функціонує на принципах: рівності (доступність для всіх громадян гарантовано державою); права індивіда на освіту (державне фінансування, контроль і організація освітніх послуг). У європейському вимірі освіта є важливою ціннісною складовою сучасної світової культури, а людина розглядається її носієм. Домінанта цінності свободи особистості, права на розвиток і саморозвиток, реалізації її творчого потенціалу впродовж життя увиразнює європейський вимір освіти. Демократичні цінності утверджуються в індивідуалізації навчання та розмаїтті варіативних форм здобуття фахової освіти, зокрема й педагогічної.

Мета – розкрити сутність та тенденції реалізації нової стратегії професійно-педагогічної освіти України в контексті європейського виміру.

Ціннісна домінанта стратегії професійно-педагогічної освіти. Нова стратегія освіти України в контексті європейського виміру покликана виробити життєствердну модель, що ґрунтується на провідних людських цінностях як надбання багатьох поколінь: повага до людини й прийняття її індивідуальності, цінність відповідальності за власну діяльність, внесок у розвиток спільноти, суспільства. Завдання виховання й навчання (освіти) полягають у тому, щоб навчити особистість змінювати умови життя, покращувати їх, а не пасивно приймати «дари» попередніх поколінь.

Означена проблема – не нова в сучасному науковому дискурсі. В. Огнев'юк (2016) розкриває сутність освіти ХХІ століття та її місце у творенні конкурентоспроможного суспільства (с. 37–44). Окремі аспекти розвитку вищої педагогічної освіти України у світовому глобалізаційному вимірі висвітлено у монографії Т. Десятова (2014). У наукових розвідках С. Сисоевої подано сутнісні характеристики сучасної компетентісно зорієнтованої вищої освіти, схарактеризовано індикатори її якісних вимірів (2015). Аксіологічні стратегії, їх характеристики щодо професійної освіти вчителя висвітлено колективом авторів у «Білій книзі національної освіти України» (Алексеєнко, Аніщенко, Балл, 2010, с. 269–273).

Зауважимо, що нова стратегія освіти в Україні вибудовується в багатокультурному середовищі. Взаємодія й взаємозбагачення культур є просто-

ром життєтворчості людини та її існування загальним. Нова стратегія педагогічної освіти зумовлена внутрішніми викликами, а саме: суперечність між суспільними запитами щодо підготовки фахівця нової генерації та недостатнім рівнем теоретичного обґрунтування, необхідності реалізації нових суспільних проектів у галузі освіти й існуючим станом педагогічної освіти; розбудовою нової української школи та станом підготовки вчителя. Зміна знаннєвої парадигми на особистісно зорієнтовану зумовила суб'єктність учня, студента у процесі навчання. Діяльній підхід є визначальним у навчанні (на різних ступенях і рівнях) здобуття освіти, зумовлює утвердження реального життя і досвіду людської діяльності. Відтак важливим є навчання в діяльності, що ґрунтується на вартісному для молодого покоління національному й інноваційному досвіді. В діяльності особистість реалізує як власні (індивідуальні), так і суспільно значущі сенси. Знання співвідносяться з уміннями: діяти, бути, жити. Таке навчання відрізняється від попередніх освітніх практик. Особистісно вартісними є те, що знання підпорядковані діяльності – завданням досягати результат. Ним може бути освітній продукт (старт-ап, проект, модель та ін.), а також сформованість соціальної компетентності: готовність і здатність до комунікації в команді, налагодження партнерської взаємодії з батьками, дітьми дошкільного віку, учнями, соціальними інституціями.

Очевидним є те, що традиційні у авторитарній педагогіці принципи авторитету, дисципліни, змагальності змінюємо на нові: свободи, активності, діяльності, партнерства. Педагогічна практика збагатилася варіативними моделями навчальних закладів: вищих, загальноосвітніх, дошкільних. Упроваджується на всеукраїнському рівні інноваційний проект «Навчання для життя» та інші, у контексті реалізації Концепції нової української школи (2016). Розвиток варіативних систем навчання людини впродовж життя все більш зближує реальну й неформальну освіту, що зумовлює нові виклики. Чільне місце в закладах освіти різних рівнів належить проектній діяльності, розширення освітнього простору – організація пошуково-дослідницької діяльності в музеях, бібліотеках і інше.

Традиційно знання підпорядковуються внутрішній логіці навчальної дисципліни. Студенти засвоюють певну галузь науки еволюційним шляхом. Тому такий підхід до навчання є предметом сучасного наукового дискурсу в Україні, та за її межами, оскільки не відповідає сутності європейського виміру. Таким чином, сучасна педагогічна наука й практика розвивається на міждисциплінарному підході.

Логіка дослідження педагогічних явищ і процесів вимагає з'ясування причин (викликів) що, їх зумовлюють. У контексті теми статті варто виокремити зовнішні та внутрішні виклики щодо нової стратегії професійно-педагогічної освіти. До перших віднесено такі: соціально-економічні зміни

в суспільстві та глобалізованому світі; визнання освітнього інтелекту важливим стратегічним ресурсом. Відповідно до виклику соціально-економічних змін як на суспільному рівні так і в глобальному вимірі актуалізовано нові параметри щодо освіти молодого покоління, що ґрунтуються на таких цінностях: відкритість, терпимість, партнерство, соціально-значуща діяльність, європейська спільність (спадщина минулого, сьогодення, творення майбутнього). Європейська модель освіти побудована на принципах рівності свободи, цінності людини й міжкультурної взаємодії. Підготовка вчителя в європейському вимірі спрямована на модернізацію концепцій і технологій освіти, що в подальшому будуть впливати на розвиток школи. В європейському освітньому просторі школа виконує завдання щодо забезпечення умов для індивідуального розвитку особистості й формування відповідальних громадян єдиної Європи. Відтак чільне місце в європейському вимірі освіти належить побудові балансу між навчанням і вихованням у широкому сенсі.

Провідною тенденцією є якість освіти та засоби її досягнення. У цьому контексті значна увага приділяється розробці та обґрунтуванню індикаторів якості діяльності закладу освіти. Наприклад, оцінка результатів учнів, система взаємодії вчителів і учнів, джерела фінансування, соціальне середовище. Успішним вважається заклад освіти за умов: узгодженої діяльності, реалізації чітких завдань, інтеграції змістового забезпечення; діяльного навчання (навчання на дослідженнях), виконання максимально наближених до життя, професійної діяльності завдань, узгодженого педагогічного управління, систематичного вдосконалення кваліфікації педагогів і їх готовність працювати в команді, виконання правил і розпоряджень, співпраці з батьками, громадськістю, місцевими органами управління.

Нові завдання щодо освіти «європейського виміру» трансформуються в оновлені критерії та курикулуми: концепція та цінності; особливості організації процесу навчання; адміністрування, освітня політика, середовище, професіоналізм вчителів; взаємодія з спільнотами та різними соціальними й державними інституціями, культура школи. На підставі аналізу вищенаведеного, зауважимо, що якість освіти визначається як результат трьох взаємопов'язаних чинників: освіченості вчителя, системи роботи закладу освіти, соціально-культурного оточення.

До внутрішніх викликів щодо обґрунтування нових стратегій педагогічної освіти в Україні відносимо такі: суспільні запити на педагога, здатного й готового підготувати фахівця з інноваційним мисленням. Суспільні потреби реалізації політичних, економічних, наукових проектів зумовлює розроблення та впровадження нових стандартів освіти. Реалізація концепції нової української школи зумовлює уточнення нових стратегій і критерій якості підготовки сучасного вчителя.

Нові стратегії педагогічної освіти. У сучасному науковому дискурсі мають місце суперечливі тенденції моделі сучасної педагогічної освіти. Дискутуються, насамперед, питання щодо місця педагогічних традицій та інновацій у царині педагогічної освіти.

Вивчення особливостей розвитку педагогічної освіти України попередніх періодів дає підстави зробити висновок про те, що ця проблема не нова. У роки зламу освітніх систем у руслі політичних, економічних і соціальних змін питання про те чи застосовують педагогічні традиції ввійти в один ранг із тими ідеями, що були зумовлені новими метою, завданнями підготовки педагогів. Варто зауважити, що освіта загалом є дуже чутлива до всіх змін, вона й сама є продуктом розвитку суспільства (цивілізації). Достатньо поширеною серед педагогічного загалу є позиція: «На колісниці минулого в майбутнє не прийдеш». Мають право на існування міркування щодо бережливого ставлення до педагогічної традиції, що становить складову гуманітарної культури України. У цій царині своє важливе слово ще мають сказати дослідники з історії педагогіки.

Вразливою сферою педагогічної освіти є педагогічна теорія. З огляду на традиції в царині педагогіки – вони є квінтесенцією філософських ідей (філософія серця Г. Сковороди й П. Юркевича), культурної спадщини родинного виховання, доробку цілої плеяди українських педагогів: Г. Ващенко, О. Духновича, С. Русової, С. Сірополка, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Однак поза увагою дослідників ще залишаються фундаментальні аспекти: закономірності педагогічних процесів і явищ, принципи, що відповідають сучасним меті, завданням освіти. Здебільшого в кандидатських і докторських дисертаціях досліджують окремі аспекти підготовки вчителя до виконання певних професійних дій. Поза увагою сучасних дослідників залишаються ті питання, що власне визначають особистісні та професійні, культурні сенси, критерії якості педагогічної освіти.

Педагогічна теорія має формувати засобами наукового аналізу основи майбутньої педагогічної практики: теорія й практика мали б функціонувати в системі. Варто розуміти, що педагогічна освіта в Україні як і загалом система освіти розвивається в умовах розбудови державності на демократичних цінностях. Тому означені вище суперечності є закономірні.

З іншого боку, міжнародні зв'язки українських університетів, грантові програми з міжнародною участю засвідчують інтерес до існуючої в Україні системи освіти (педагогічної). Інтерес українських ВНЗ до міжнародної партнерської співпраці лежить у площині обміну ідеями, фахівцями, технологіями та участі у спільних проектах щодо розв'язання технологічних та інших завдань, вивчення досвіду організації освітнього процесу (Андрущенко, 2007).

Поєднання науки й освіти. Інноваційний розвиток педагогічної освіти у руслі європейських

(Болонських) домовленостей ґрунтується на збільшенні частки науки. Сучасний викладач ВНЗ – це вже не транслятор готової «єдино правильної» інформації, знань і способів їх досягнення в навчальному процесі. Минув той час, коли студенти переписували відомі всім думки класиків, однак не долучалися до аналізу, формування власної ціннісної позиції. Прикладом реалізації сучасних підходів до педагогічної освіти, зокрема, організованого навчання на дослідженнях, може слугувати системна інноваційна діяльність викладачів і студентів у Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Впроваджуються в освітній процес проекти: «Початкова школа: освіта для життя»; «Міжнародна науково-дослідницька мережа з вивчення та розробки нових технологій і методів для інноваційної педагогіки в галузі ІКТ, електронного навчання та міжкультурних компетентностей (IRNet)»; «Компетенції викладача вищої школи в добу змін»; модуль «Якість вищої освіти та експертний супровід її забезпечення: рух України до Європейського Союзу» програми «Еразмус + : Жан Моне» («Діючі наукові проекти Київського університету імені Бориса Грінченка»).

Студіювання практики означеної проблеми дає підстави стверджувати наявні позитивні зрушення щодо організації процесу навчання на дослідженнях. Певний досвід напрацьовано в класичних університетах (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені І. Франка) та педагогічних: Київський національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка).

Вважаємо зазначити, що у Київському університеті імені Бориса Грінченка (кафедра педагогіки та психології) у процесі вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка», «Психологія» студенти долучаються до наукових пошуків і підготовки проектів, що мають як нові знання, так і практичну значущість («Кафедра педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка»). Навчання на дослідженнях, що реалізується в міждисциплінарних, міжвузівських, міжнародних проектах є резервом сучасної педагогічної освіти в Україні. Особистісна пошукова діяльність майбутнього педагога в сфері культури формує загальну (культурну) компетентність, що підтверджує викладені вище думки: важливо створювати освітнє середовище університету умови щодо особистісно-професійного зростання фахівця.

Висновки. Внутрішні та зовнішні виклики щодо розбудови професійно-педагогічної освіти України є визначальними в обґрунтуванні її нової стратегії. У контексті європейського виміру нова стратегія професійно-педагогічної освіти спрямована на подолання існуючих суперечностей між новими суспільними реаліями та станом практики. Професійно-педагогічна освіта не повинна йти у фарватері суспільних процесів, а має випереджувати їх. З огляду на це, нова освітня стратегія визначає фундаментальну та практико-орієнтовану складову, що становлять підґрунтя особистісно-професійного розвитку фахівця. Модель освіти має відповідати як особистісним, так і національним та міжкультурним потребам. На часі розроблення курикулуму та технологічного забезпечення нової системи професійної педагогічної освіти в Україні.

Література

- Алексєєнко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г. О. Біла книга національної освіти України. Київ, 2010. 342 с.
- Андрущенко В. П. Українська педагогічна освіта в європейському просторі: збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. Том 4. Педагогіка і психологія вищої школи. Київ : «Педагогічна думка», 2007. 440 с.
- Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи, 2016. 40 с. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczija.pdf> (дата звернення: 28.10.2017).
- Десятов Т. М. Вища педагогічна освіта України в контексті світових глобалізаційних процесів : порівняльний аналіз : монографія. Київ : Арт Економі, 2014. 151 с.
- Діючі наукові проекти Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://kubg.edu.ua/informatsiya/naukovtsyam/diuchi-proekty.html>. (дата звернення: 25.10.2017).
- Кафедра педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://pi.kubg.edu.ua/struktura/kafedry-instytutu/kafedra-pedahohiky/pro-kafedru.html>. (дата звернення: 25.10.2017).
- Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016> (дата звернення: 28.10.11).
- Огнев'юк В. Освіта та конкурентоспроможність суспільства. *Освітлогія*. 2016. №5. С. 37–44. doi: 10.28925/2226-3012.2016.5.3744
- Сисоева С. Компетентісно-орієнтована вища освіта : формування наукового тезаурусу. Компетентісно-орієнтована освіта: якісні виміри : монограф. К : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2015. С. 18–45.

References

- Aleksyeyenko, T. F., Anishchenko, V. M., & Ball, H. O (2010). *Bila knyha natsional'noyi osvity Ukrayiny [White Book of National Education of Ukraine]*. Kyiv, Ukraine, 2010 (ukr).
- Andrushchenko, V. P. (2007). *Ukrayins'ka pedahohichna osvita v yevropeys'komu prostori [Ukrainian pedagogical education in European space]*: zbirnyk naukovykh prats' do 15–richchya APN Ukrayiny u 5 tomakh. Tom 4. Pedahohika i psykholohiya vyshchoyi shkoly. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka (ukr).
- Desyatov, T. M. (2014). *Vyshcha pedahohichna osvita Ukrayiny v konteksti svitovykh hlobalizatsiynykh protsesiv: porivnyal'nyy analiz [Higher pedagogical education of Ukraine in the context of global globalization processes: comparative analysis]*: monohrafiya. Kyiv, Ukraine: Art Ekonomi. (ukr).
- Diiuchi naukovi proekty Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. Retrieved from <http://kubg.edu.ua/informatsiya/naukovtsyam/diiuchi-proekty.html> (ukr).
- Hrynevych L., El'kin O., Kalashnikova S. (2016). *Nova ukrayins'ka shkola: kontseptual'ni zasady reformuvannya sered'oyi shkoly [New Ukrainian School: Conceptual Principles for Reforming the Secondary School]*. Retrieved from <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf> (ukr).
- Kafedra pedahohiky ta psykholohii Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. Retrieved from <http://pi.kubg.edu.ua/struktura/kafedry-instytutu/kafedra-pedahohiky/pro-kafedru.html> (ukr).
- Kontseptsiya Novoyi ukrayins'koyi shkoly* (2016). [Concept of the New Ukrainian School]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny. Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016> (ukr).
- Ohnev»yuk, V. (2016). Osvita ta konkurentospromozhnist' suspil'stva [Education and competitiveness of society]. *Osvitohiia*, 5, 37–44 (ukr). doi: 10.28925/2226-3012.2016.5.3744
- Sysoyeva, S. (2015). Kompetentnisno zoriyentovana vyshcha osvita: formuvannya naukovoho tezaurusu [Competently oriented higher education: formation of a scientific thesaurus]. *Kompetentnisno zoriyentovana osvita: yakisni vymiry : monohrafiya*, 18–45) Kyiv, Ukraine: un-t im. B. Hrinchenka (ukr).

НОВАЯ СТРАТЕГИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ЕВРОПЕЙСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

Иваниук Анна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики и психологии, Киевский университет имени Бориса Гринченко, ул. Бульварно–Кудрявская, 18/2, 04053 Киев, Украина, h.ivaniuk@kubg.edu.ua

В статье освещены отдельные аспекты новой стратегии профессионально–педагогического образования, обусловленные внешними, внутренними вызовами и развитием образовательного пространства Украины в контексте европейского измерения. Раскрыты внешние и внутренние вызовы, обуславливающие изменения стратегии профессионально–педагогического образования; ведущие ценности и тенденции его модернизации. Представлен опыт внедрения новой стратегии профессионально–педагогического образования в высших учебных заведениях Украины. Обоснованы основные подходы к реализации новой образовательной стратегии, а именно: личностно ориентированный, деятельностный, вариативный.

Ключевые слова: европейское измерение; новая стратегия; образовательная среда; образовательное пространство; профессионально-педагогическое образование; тенденции.

A NEW STRATEGY FOR VOCATIONAL AND PEDAGOGICAL EDUCATION: A EUROPEAN DIMENSION

Ivaniuk Hanna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska Str., 04053 Kyiv, Ukraine, h.ivaniuk@kubg.edu.ua

The article highlights the regularities of the development of a new strategy for vocational and pedagogical education, the development of new approaches to the education and upbringing of young generation. The European dimension in education is viewed as a system of goals and objectives for the education of a person - a citizen, a professional of a new type. The priorities of modern education of Ukraine in the context of the European dimension are based on the basic values of tolerance, pluralism, cultural core of communities, critical awareness of the past, the creation of the future, human rights and freedoms. The best achievements of the European model of education are analyzed. Values dominating the strategy of vocational and pedagogical education in Ukraine are revealed. The new strategy of vocational and pedagogical education is due to the contradiction between the public requests between the requests for the training of a specialist of a new generation and the inadequate level of theoretical substantiation of the need for the implementation of new social projects and the current state of pedagogical education; the development of a new Ukrainian school and the current state of teacher training. The basic strategies, caused by change of education paradigm: the transition from the knowledge–normative to personally oriented are

discovered. The approaches to updating the strategies of vocational and pedagogical education are substantiated, namely: personally oriented, active and varied. As a result of the analysis of external and internal challenges, the essential characteristic of the new strategies of vocational and pedagogical education is disclosed. The author's position on the place of traditions and innovations in the development of vocational education, pedagogical theory and fundamentalisation of education, the combination of science and education is highlighted. Practical experience in implementing the new strategy of vocational and pedagogical education is provided.

Key words: educational environment; educational space; european dimension; new strategy; trends; vocational and pedagogical education.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017

УДК 378.37

Надія Калініченко

ORCID iD 0000-0002-6444-3316

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри біології та методики її викладання,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
вул. Шевченка, 1, 25006, Кропивницький, Україна,
kalinichenko11@ukr.net

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Екологічна освіта розглядається як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, основа для формування екологічної культури, вагома складова системи національного виховання учнівської та студентської молоді. Екологічна компетентність майбутніх учителів біології сьогодні визначається як здатність застосовувати екологічні знання й досвід у життєвих ситуаціях, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і відповідальністю за екологічні наслідки власної діяльності. Форми екологічного виховання вдосконалюються і ґрунтуються на інтерактивній взаємодії, в основі якої лежать принципи особистісно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: вища школа; екологічна компетентність; екологічна освіта; інтерактивне навчання.

Вступ. Оновлення Нової української школи передбачається через зміст освіти, спрямованого на формування компетентностей, нової структури школи, яка забезпечить набуття компетентностей для життя, умотивованого, творчого, професійно спроможного учителя, сучасне освітнє середовище з необхідними умовами, засобами і технологіями для навчання не лише учнів, але й освітян, батьків. Системна реформа загальної середньої освіти передбачає реалізацію принципу педагогіки партнерства: співпраці учня, вчителя і батьків (Концепція Нової української школи, 2016, с. 2). Метою базової загальної середньої освіти на сучасному етапі визначено розвиток і соціалізацію особистості учнів, формування екологічного стилю мислення та поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчан-

ня в умовах трансформаційних змін і викликів. Компетентнісний потенціал навчального предмета біологія включає екологічну грамотність і здорове життя, передбачає вироблення умінь ефективно співпрацювати у команді над реалізацією екологічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля, залучаючи ширшу спільноту, застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших. Навколишнє середовище виступає потенційним джерелом здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, та потребує формування до нього ціннісного ставлення

Змістова лінія нової навчальної програми з біології «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на розвиток в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля й розвитку суспільства,